

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»
для вступників на навчання в аспірантурі

Програма визначає обсяг матеріалу, яким повинен володіти абітурієнт, що вступає на навчання за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії за спеціальністю «Архітектура та містобудування».

В основу програми покладено такі базові дисципліни, що формують фахівця з архітектури та містобудування: «Історія архітектури», «Архітектурні традиції України», «Історія сучасної архітектури», «Типологія житлових будівель і споруд», «Типологія громадських будівель і споруд», «Дизайн архітектурного середовища громадських будівель і споруд», «Енергозощаджуюча архітектура», «Основи містобудування» «Сучасні концепції у містобудуванні», «Реконструкція та реставрація архітектурних об'єктів», «Охорона пам'яток архітектури та мистецтва», «Реновація будинків».

1 . ТЕОРІЯ АРХІТЕКТУРИ, РЕСТАВРАЦІЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ.

1.1. Теорія архітектури

Місце, значення і роль архітектури в суспільстві. Еволюція поняття «архітектура» і зв'язаних з нею уявлень. Предмет загальної теорії архітектури та її місце в системі архітектурної науки.

Соціологічні проблеми архітектури і їх вплив на творчу практику (соціальні чинники в середовищі праці і відпочинку; соціологія родини і організація побуту; соціальні аспекти освіти, споживання, культури тощо)

Техніка і архітектура на різних етапах історичного розвитку. Вплив науково-технічного розвитку (НТР) на формування типології виробничих, житлових і громадських будівель, на принципи розселення і містобудування, розвиток інфраструктури і екологічні проблеми, на методи і технології проектування і будівництва.

Архітектура і економіка. Прояви в архітектурі загального закону виробництва – «максимум ефективності при мінімумі витрат» і його співпадіння з одним із важливих принципів мистецтва – «досягнення найбільшої художньої виразності при мінімумі художніх засобів».

Архітектура, як вид мистецтва. Естетичне ставлення до дійсності і архітектурна творчість. Спільність основних закономірностей, об'єднуючих усі види мистецтва і своєрідність та особливості архітектури. Синтез мистецтв в архітектурі.

Художній образ в архітектурі. Засоби гармонізації архітектурної форми (структурна організація простору; тектоніка; ритм; пропорційність; масштабність; організація освітлення; колір і фактура поверхонь тощо).

Принципи архітектурної композиції. Поняття стилю в архітектурі та його еволюція. Архітектура і дизайн.

Творчий метод в архітектурі. Проблеми традиції та новаторства, національного та інтернаціонального в архітектурі

1.2. Історія архітектури

Архітектура давнього Єгипту, основні етапи розвитку. Видатні пам'ятки та ансамблі.

Архітектура античного світу (Греція, Рим), основні етапи розвитку. Видатні пам'ятки та ансамблі. Античні ордери і арочно-ордерна ланка та їх використання в різних типах споруд.

Хрестовобанна система в архітектурі Візантії. Її витоки та еволюція в храмовій архітектурі.

Особливості архітектури середньовіччя. Романська та готична архітектура; видатні пам'ятки та ансамблі.

Архітектурні ідеали доби Відродження; витоки, ідеї та практика. Творчість чільних представників архітектури епохи Ренесансу. «Ідеальні» міста.

Історія теоретичних вчень про архітектуру (Вітрувій; Леон-Баттіста Альберті; Джакомо да Вінчі; Андреа Палладіо; Франсуа Блондель; Готфрід Земпер; Віоле-ле-Дюк та ін.)

Архітектура доби барокко у творчому доробку її майстрів (Дж. Лоренцо Берніні; Франческо Борроміні; Гваріно Гваріні; Філіппо Ювара та ін.).

Класицизм як міжнародний стиль; його національні варіанти; архітектурні теорії класицизму. Творчість майстрів класицизму (Анж-Жак Габріель; Роберт Адам; Клод Леду; Карл Фрідріх Шінкель).

Історизм, як метод архітектурного мислення; різноманітність його проявів в архітектурі різних країн. Критика еkleктизму в теоретичних працях (Джон Рьоскін; Вільям Морріс; Готфрід Земпер; Луїс Салліван).

Європейські варіанти стилю «модерн» і його провідні майстри (Віктор Орта; Анрі Ван де Вельде; Отто Вагнер; Йозеф Ольбріх; Чарльз Макінтош; Антоніо Гауді та ін.). Експресіонізм в архітектурі Європи (Ганс Пельціг; Фріц Хьогер; Еріх Мендельсон; Амстердамська школа експресіонізму).

Архітектура міжвоєнного періоду (Група «De Stijl»; Школа «Баугауз»; творчість Вальтера Гропіуса, Людвіга Міс ван дер Рое, Бруно Таута, Ле Корбюзьє; архітектура неокласицизму 30-х років).

Архітектура розвинених країн повоєнного періоду (Теоретичні концепції Людвіга Міс ван дер Рое; творчість Френка Ллойда Райта, Альвара Аалто, Оскара Німеєра, Кензо Танге; футурологічні ідеї повоєнного періоду).

Архітектура постмодернізму (Рікардо Боффіл; Роберт Вентурі; Майкл Грейвс; Роберт Стерн; Джекїмс Стерлінг).

Архітектурні течії кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Основні етапи розвитку Української архітектури.

Сучасна ситуація в розвитку архітектури України після проголошення незалежності у 1991 році.

Пошуки національного обличчя в сучасній українській архітектурі; формування регіональних архітектурних шкіл.

1.3. Реставрація пам'яток архітектури

Формування принципів реставрації. Виникнення зацікавлення до пам'яток минулого в XVII – на поч. XX ст. «Стилістичні реставрації» XIX ст. «Археологічні реставрації» кін. XIX – поч. XX ст.

Знищення пам'яток архітектури України в часи тоталітаризму. Приклади реставрації пам'яток України повоєнного періоду.

Дослідження пам'яток архітектури. Процедура проведення бібліографічних та архівних досліджень. Фіксація пам'яток архітектури. Види фіксації.

Архітектурно-містобудівна спадщина України: Історичні міста, пам'яткові ансамблі та комплекси; пам'ятки монументальної мурованої архітектури; пам'ятки мурованої дерев'яної архітектури.

Досвід збереження та пам'яткова сутність об'єктів архітектурної спадщини.

Охорона об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини. Вивчення пам'яток методом зондажів. Методика архітектурно-археологічних обмірів. Куртурний шар. Археологічна стратиграфія.

Археологічні дослідження архітектурних пам'яток. Методи проведення розкопувань.

Основні фактори руйнування пам'яток. Реставрація та використання об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини.

Міжнародні та правові акти з охорони культурної спадщини.

2. АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД.

2.1. Фізико-технічні основи проектування будівель і споруд

Будівельна кліматологія. Її задачі та методи. Врахування природно-кліматичних районів.

Основи проектування в сейсмічних районах та в районах з просадочними ґрунтами.

Природна та штучна освітленість будівель. Сонцезахисні прилади та конструкції. Інсоляція приміщень.

Наскрізне провітрювання приміщень. Будівельна фізика і акустика. Архітектурні і конструктивні засоби боротьби з несприятливими впливами навколишнього середовища.

Архітектурна організація штучного (робленого середовища). Роль кольору і світла в інтер'єрах. Естетичні проблеми створення інтер'єру.

Засоби створення оптимальних умов праці і відпочинку. Наукові основи організації робочого місця; основи ергономіки та інженерної психології

2.2. Наукові основи проектування будівель і споруд

Будівля, як елемент сільської та міської забудови. Основні вимоги та впливи на об'ємно-планувальне вирішення. Методика пошуку об'ємно-планувальних та конструктивних вирішень.

Конструктивні системи, які застосовуються при будівництві громадських і житлових будівель; загальна характеристика. Принципи вибору конструкцій, будівельних і опоряджувальних матеріалів.

Об'ємно-планувальні і конструктивні вирішення виробничих будівель; їх типи та характеристики та принципи вибору. Наукові пошуки та пропозиції стосовно нових типів виробничих будівель.

Стандартизація, типізація і уніфікація в будівництві. Модульні системи будівель і споруд.

Технічна та економічна оцінка об'ємно-планувальних і конструктивних вирішень. Техніко-економічні показники.

Система нормативних документів для будівництва в Україні; проблема їх вдосконалення.

Класифікація житлових і громадських будівель. Склад приміщень в залежності від призначення будівлі. Сучасні вимоги до проектування житлових і громадських будівель.

Основні вимоги до вибору типів будівель: технологічні, санітарно-технічні, гігієнічні, архітектурно-планувальні, економічні.

Протипожежні вимоги до будівель різної поверховості. Нормативні вимоги до обладнання житлових будівель ліфтами та сміттєпроводами.

Сучасні вимоги до проектування квартир. Тенденції розвитку нових типів постійного і тимчасового житла. Житлова і допоміжна площі квартири.

Основні напрямки підвищення теплової ефективності і зменшення трудоемності зведення будівель і споруд.

2.3. Функціонально-технологічні основи проектування просторового середовища

Основні типи житлових та культурно-побутових будівель і громадських центрів і їхнє місце в містобудівній структурі.

Проблеми архітектурно-художньої композиції житлових і громадських будівель. Особливості застосування прийомів і засобів архітектурної композиції.

Художньо-композиційні питання планування і забудови території. Архітектурно-планувальна єдність забудови.

Техніко-економічне обґрунтування архітектурно-планувального вирішення генеральних планів. Вибір оптимального вирішення генплану.

Оцінка економічних факторів будівництва. Їх зв'язок із величиною робочої та корисної площі приміщень, конструктивним вирішенням будівель.

Принципи комплексного формування архітектурно-художнього середовища.

Функціональне призначення будівель як основа архітектурно-планувальної композиції. Однофункціональні (спеціалізовані) і багатофункціональні будівлі і комплекси.

Вплив функціональних або технологічних процесів на розміри простору, який проектується. Визначення розміру будівлі; залежність розмірів від умов зорового сприйняття та видимості.

3. МІСТОБУДУВАННЯ ТА ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА

3.1. Районне планування, територія міста та його планувальна структура

Класифікація та принципи планування системи розселення у різних природничо-економічних зонах країни.

Класифікація міст та поселень міського типу. Розвиток міст у системі розселення. Функціональна організація території і функціональна структура міста.

Практика будівництва нових міст. Типологія нових міст. Містоутворююча база нового міста та її вплив на його розміри та планувальну структуру. Принципи функціонального зонування нового міста та його елементів.

Структура міста та його основні елементи: промислові та житлові райони, громадські центри, місця відпочинку, системи міського транспорту.

Вплив природних умов на планувальну структуру міста. Планувальні рішення, спрямовані на охорону та оздоровлення довкілля.

Загальноміський центр та центри районів міста. Їх розміщення у планувальній структурі. Засоби функціонально-просторової організації та композиції міського центру. Склад та зміст центрів

Роль архітектурно-планувальної структури міста, що склалося, окремих пам'яток та цінних зон забудови у формуванні сучасної структури історичного міста. Диференціація території міста відповідно до містобудівельної цінності та характеру реконструктивних міроприємств. Практика реконструкції загальноміських центрів.

Динаміка і тенденції розвитку сільських поселень. Класифікація малх населених місць у зв'язку з особливостями їх розвитку в системах розселення. Основні принципи реконструкції малих міст, що склалися історично.

Планувальна структура, забудова та благоустрій сільських поселень; їх архітектурно-планувальна організація та композиція. Роль та значення архітектурно-планувальних та естетичних традицій у формуванні нових поселень.

3.2. Ландшафтна архітектура, зовнішній благоустрій міст та охорона навколишнього середовища

Вплив природного ландшафту на архітектурно-планувальну організацію та зовнішній благоустрій міст. Принципи формування системи озеленення міст і міського ландшафту.

Архітектурно-планувальна організація території садів та парків. Їхнє функціональне зонування та використання природних умов. Історичні та сучасні спеціалізовані сади та парки, їх архітектурно-планувальна організація.

Соціально-технічний прогрес та нові задачі формування та охорони оточуючого середовища. Вимоги до ґрунтів, стану повітряного та водного басейнів.

Задача формування екологічно врівноважених систем у регіональному масштабі. Соціальні вимоги до природного оточення. Умови і задачі відновлення природного середовища в умовах науково-технічного прогресу.

Транспортно-планувальна організація територій зон відпочинку міських агломерацій та лісопарків.

3.3. Сельбищні та промислові території міста, громадські центри та система громадського обслуговування. Транспорт та інженерне обладнання.

Містобудівні умови для розміщення сельбищних територій на плані міста. Міські планувальні райони. Житлові райони. Організація системи культурно-побутового обслуговування населення.

Санітарно-гігієнічні вимоги до житлової забудови, покращення мікроклімату, захист від забруднення та шуму, санітарна очистка території. Особливості просторової організації житлової забудови у різних природно-кліматичних умовах.

Містобудівні вимоги до розміщення промислових територій. Типи промислових районів і їх розміщення по відношенню до сельбищної території. Система магістралей та проїздів у промислових районах. Благоустрій, озеленення та система культурно-побутового обслуговування, громадський центр промислового району.

Перспективи розвитку транспортних засобів та їх вплив на планувальну структуру міста та агломерації. Сучасні та перспективні види громадського міського транспорту, їх тенденції розвитку та застосування.

Класифікація вулично-дорожніх та транспортних мереж за призначенням, пропускну здатністю та швидкістю руху.

Міські транспортні вузли, як засіб комплексного вирішення задач організації вуличного руху. Транспортна мережа приміських зон крупних міст, як елемент єдиної транспортної мережі міста. Вокзальні комплекси, принципи їх розміщення та функціонально-просторової організації.

Інженерна підготовка території міста. Нові технічні засоби при інженерній підготовці території.

Комплексне вирішення системи водопостачання та каналізації та перспективи їх розвитку. Вплив розмірів міста, різноповерхової забудови, рельєфу на на схеми водопостачання, тепlopостачання та газопостачання і їх зв'язок із планувальною організацією міста.

Основні споруди енергопостачання та їх розміщення. Міроприємства по боротьбі з забрудненням повітряного басейну. Інженерні комунікації в плані міста та агломерації.

Перелік літератури

1. Алпатов М.В. Всеобщая история искусств : [В 3-х томах]. — Москва ; Ленинград : Государственное издательство «Искусство»: Том I. Искусство древнего мира и средних веков. — 1948. — 554 с., ил.; Том II. Искусство эпохи возрождения и нового времени. — 1949. — 634 с., ил.; Том III. Русское искусство с древнейших времен до начала XVIII века. — 1955. — 642 с., ил.
2. Асеев Ю.С. Джерела: Мистецтво Київської Русі. — Київ: Мистецтво, 1980. — 214 с.

3. Асеев Ю.С. Стили в архитектуре Украины – Киев: Будівельник, 1989. – 103 с.: ил.
4. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. В двух томах. Москва: Стройиздат, 1979. – 495 с.
5. Всеобщая история архитектуры в 12 томах / Государственный комитет по гражданскому строительству и архитектуре при Госстрое СССР, Научно-исследовательский институт теории, истории и перспективных проблем советской архитектуры. - Ленинград ; Москва : Издательство литературы по строительству, 1966-1977.
6. Горюнов В.С., Тубли М.П. К вопросу о классификации архитектурных направлений конца XIX — нач. XX века (методологический аспект). Архитектура Петербурга: Материалы исследований. - Санктпетербург, Ингрия, 1992. – С. 56–62.
7. Иконников А.В. Зарубежная архитектура. От «новой архитектуры» до постмодернизма. – М.: Стройиздат, 1982. – 256 с.
8. Логвин Г.Н. По Україні (Стародавні мистецькі пам'ятки). – Київ: Мистецтво, 1968. – 460 с.
9. Логвин Г.Н. Украина и Молдавия: справочник-путеводитель. – Москва: Искусство, 1982. – 454 с. : ил.
10. Логвин Г.Н. Украинское искусство X-XVIII веков Москва: Искусство, 1963. – 288 с.: ил.
11. Михайловский Е.В. Реставрация памятников архитектуры (развитие теоретических концепций). – Москва: Стройиздат, 1971. – 192 с.
12. Нариси історії архітектури Української РСР: дожовтневий період / Редкол.: В.Г. Заболотний (гол. ред.) та ін. - Київ: Держбудвидав УРСР, 1957. – 560 с.: іл.
13. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: Ил. справ.-каталог. В 4-х т. / Госстрой УССР и др.; Гл. редкой.: Н.Л. Жариков (гл. ред.) и др. – Київ: Будівельник, 1983–1986.
14. Правова охорона культурної спадщини: зб. Документів. – Київ: ХІК, 2006. – 576 с. Правові акти з охорони культурної спадщини. Київ: Держбуд України, 1995. – 150 с.
15. Прибега Л. Архітурна спадщина України: пам'яткоохоронний аспект. – Київ: Інститут культурології НАМ України, 2016. – 256 с.
16. Самойлович В.П. Народна творчість в архітектурі сільського житла. – Київ: Держбудвидав, 1961. – 341 с.
17. Таранушенко С. Дерев'яна монументальна архітектура Лівобережної України. Повна редакція / Переднє слово С.І. Білокінь; передм., наук. ред., додатки В.В. Вечерський; упоряд., прим. О.О. Савчук. — Харків: Видавець Савчук О.О., 2014. – 896 с.; 1033 іл.
18. Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития / Пер. с англ. Е.А. Дубченко; под ред. В.Л. Хайта. – Москва: Стройиздат, 1990. – 535 с.: ил.
19. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста : монографія. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 268 с.

- 20.Юрченко П.Г. Дерев'яне зодчество України (XVIII-XIX ст.) / Під ред. С.Я. Грабовського. Київ: Видавництво Академії архітектури УРСР, 1949. – 134 с.
- 21.Черкес Б.С., Лінда С. М. Архітектура сучасності. Остання третина ХХ – початку ХХІ століть: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 384 с.
- 22.Ясневич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков. - Киев: Будивельник, 1988. – 184 с.
- 23.Архітектура: короткий словник-довідник / Під загальною ред. Мардера А.П. – Київ: Будівельник, 1995. – 335с., іл.
- 24.Гнесь І.П. Однородинний житловий будинок: навч. посіб. для студ. базового напрямку «Архітектура» вищ. навч. закл. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 112 с.: іл.
- 25.Гнесь І. Багатоквартирне житло: тенденції еволюції: монографі. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 650 с.: рис.
- 26.Данчак І.О., Лінда С.М. Пристосування житлового середовища для потреб людей з обмеженими фізичними можливостями: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2002. – 128 с.
- 27.Котеньова З.І. Архітектура будівель і спорзд. Навчальний посібник. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 171 с.
- 28.Культові будинки та споруди різних конфесій (посібник з проектування)/ В.В. Куцевич, В.Ф.Гершкович, І.М.Кррапівін та інші, за заг.ред В.В. Куцевича. – Київ: КиївЗНДІЕП, 2002. – 117с.
- 29.Лінда С.М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд : Навч. посібник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 608 с. (перевидання 2013 р.)
- 30.Лінда С.М., Грицюк Л.С., Якубовський В.Б. Проектування закладів громадського харчування: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2012. – 184 с.
- 31.Лінда С.М., Моркляник О.І. Типологія громадських будівель і споруд: підручник – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2015. – 308 с.
- 32.Проскураков В.І. Архітектура українського театру. Простір і дія.: Монографія. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – 564с.
- 33.Савченко В.В. Многоцелевые зрелищные и спортивные залы. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Будивельник, 1990. – 160с.: ил., [8 л. ил.].
- 34.Тімохін В.О. Основи дизайну архітектурного середовища. - К.: Основа, 2010. – 400 с.
- 35.Бархин М.Г. Архитектура и город. Проблемы развития советского зодчества. Москва: Наука, 1979. - 224 с., ил.

36. Бархин М.Г. Архитектура и человек. Проблемы градостроительства будущего / М.Г. Бархин . – Москва: Наука, 1979. – 239 с.
37. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем. - Київ: Видавничий дім А.С.С., 2004. – 400 с.: рис.
38. Дідик В.В., Павлів А.П. Планування міст. Підручник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 412 с.
39. До століття містобудівної освіти у Львівській політехніці / Г.П. Петришин., Б.С. Посацький, Ю.І. Криворучко та ін.; за заг. ред. Г.П. Петришин. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 324 с.
40. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник – Київ: Вища школа, 2001. – 358 с
41. Ідак Ю.В. Композиційні аспекти формування квартальної забудови Львова кінця XVIII – початку XX століть: Монографія.– Львів: В-во «Растр-7», 2011. – 209 с.
42. Иконников А.В. Архитектура города: Эстетические проблемы композиции. – Москва: Стройиздат, 1972. – 224 с.
43. Иконников А.В. Реконструкция центров крупных городов. - Москва: Знание, 1985. – 64 с.
44. Методи наукових досліджень архітектурно-містобудівних комплексів. Посібник за редакцією Петришин Г.П. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 212 с.
45. Петришин Г.П. Карта Ф. фон Міга (1778-1781) як джерело до містознавства Галичини. Монографія – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 286 с.
46. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі XX-XXI ст.). Монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 208с.
47. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування: навчальний посібник / Б.С. Посацький. 2-ге видання доповнене. – Львів, вид-во Львівської політехніки, 2011. – 368 с., умовно друкованих аркушів – 20,9.
48. Русанова І.В., Шульга Г.М. Інженерний благоустрій територій. Підручник. – Львів: Вид-во «Растр-7», 2009р. – 218с.
49. Саваренская Т.Ф. Западноевропейское градостроительство XVII-XIX веков: Эстетические и теоретические предпосылки. – Москва: Стройиздат, 1987. – 192 с.
50. Формування функціонально-планувальної структури моноцентричних міських агломерацій 60-80-их рр. XX століття (на прикладі Львівської агломерації). Монографія. І.В. Русанова.- Львів: Видавництво «Растр-7» – Львів, 2015. – 153 с.
51. Яргина З.Н., Косицкий Я.В. и др. Основы теории градостроительства: Учеб. для вузов. Спец. «Архитектура». – Москва: Стройиздат, 1986. – 326 с.